

Instroom

4 havo

2024

Voorwoord

Dit document is bedoeld voor alle leerlingen, ouders, schoolleiders, decanen en andere belangstellenden, die informatie willen hebben over de voorwaarden om door te stromen naar 4 of 5 havo op Het Schoter. Dit geldt zowel voor leerlingen van Het Schoter zelf, als voor leerlingen van andere scholen die deze ambitie hebben.

Jullie vinden hier onder meer informatie over het toelatingsbeleid, de profielkeuzes en de mogelijkheden om met een havodiploma door te stromen naar het vervolgonderwijs.

Wij nodigen jullie ook graag uit om deel te nemen aan onze informatieavond over doorstromen naar 4 havo. Deze informatieavond vindt plaats op dinsdag 5 maart 2024 bij Het Schoter en start om 19.00 uur. Vanaf 18.45 uur is er een inloop met koffie en thee. De bijeenkomst is zowel voor leerlingen van Het Schoter als voor leerlingen van andere scholen.

Mochten jullie naar aanleiding van deze informatie nog vragen hebben, dan kunnen jullie contact opnemen met de decaan van Het Schoter, Lotte van Houten (l.vanhouten@schoter.nl) of met de coördinator van 4 en 5 havo, mevrouw Dijkstra (p.dijkstra@schoter.nl).

Vriendelijke groeten,

Paulien Dijkstra	Coördinator 4 en 5 havo
Priscilla Ruizeveld de Winter	Conrector havo
Lotte van Houten	Decaan

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Toelatingsbeleid	5
1.1 Leerlingen van Het Schoter	
1.2 Leerlingen van andere scholen	
1.3 Aanvullende eisen	
2. Stappenplan aanmelding externe leerlingen	7
3. Slaag- en zakregeling havo	8
4. Profielkeuze	9
4.1 Profielen	
4.2 TTO	
4.3 Het examen	
4.4 Doorstroom naar het vervolgonderwijs	
4.5 Doorstroom naar het vwo	
5. Urenverdeling vakken	13
6. Toelichting vakken	14
7. Profielkeuzeformulier havo	24
8. Adviesformulier havo	25

1. Toelatingsbeleid

1.1 Leerlingen van Het Schoter

Leerlingen van Het Schoter met een mavodiploma zijn toelaatbaar in 4 havo, wanneer zij voldoen aan de volgende criteria:

- De leerling heeft zich voor 1 november aangemeld bij de coördinator mavo;
- Na aanmelding volgt een uitnodiging tot gesprek met de coördinator en de decaan;
- De leerling is ingeschreven op een mbo-opleiding (voor het geval de leerling toch niet geplaatst kan worden in 4 havo). Het inschrijvingsbewijs moet overlegd worden;
- Het vakkenpakket moet in principe aansluiten bij het gekozen profiel in 4-havo;
- Er is een motivatiebrief geschreven. Op basis van de motivatiebrief kan een leerling worden uitgenodigd voor een gesprek met de coördinator havo;
- Het inschrijvingsbewijs voor het mbo, de motivatiebrief en het profielkeuzeformulier dienen uiterlijk 1 mei te zijn ingeleverd bij de coördinator mavo;
- De leerling heeft in 7 vakken examen gedaan;
- Indien een leerling in 6 vakken examen heeft gedaan, is hij toelaatbaar als het gemiddelde van de niet afgeronde eindcijfers op het mavodiploma een 6.80 of hoger is. Bovendien dient hij minimaal een 6.0 als eindcijfer voor de kernvakken Nederlands, Engels en wiskunde te hebben. Ook dit betreft het eindcijfer op 1 decimaal.
- Indien een leerling niet bij de doorstroombijeenkomst is geweest en/ of niet heeft voldaan aan de inleverdeadline van het Overstapdossier dan is een leerling niet gegarandeerd van plaatsing in 4-havo op Het Schoter;
- Indien een leerling van 4 t mavo wil doorstromen naar 4 t havo moet de leerling aan de instapeisen voldoen voor het volgen van tweetalig onderwijs op havo niveau: de leerling moet B2 niveau kunnen aantonen voor het vak Engels.

1.2 Leerlingen van andere scholen

Leerlingen van andere scholen met een mavodiploma zijn toelaatbaar in 4 havo, wanneer zij voldoen aan de volgende criteria:

- Leerlingen kunnen in principe alleen geplaatst worden indien het vakkenpakket op de mavo aansluit bij het gekozen profiel in 4 havo en het vakkenpakket moet te realiseren zijn;
- Alle benodigde formulieren, zoals het originele doorstroomformulier, de (voorlopige) cijferlijst, het adviesformulier en het profielkeuzeformulier zijn voor 1 april ingeleverd bij de administratie van de school;
- Leerlingen die zich hebben ingeschreven en voldoen aan de toelatingscriteria, worden meegenomen in onze prognose indien zij plaatsbaar zijn. Hiervoor wordt altijd contact opgenomen met de vorige school. Leerlingen die zich aanmelden en voldoen aan de toelatingscriteria komen op een wachtlijst en krijgen uiterlijk vóór de schoolsluiting voor de zomervakantie te horen of zij definitief geplaatst zijn. Dit is afhankelijk van het aantal beschikbare plaatsen;
- De plaatsing kan pas definitief worden gemaakt wanneer leerlingen het mavodiploma hebben behaald;
- Indien een leerling in 6 vakken examen heeft gedaan, is hij toelaatbaar als het gemiddelde van de niet afgeronde eindcijfers op het mavodiploma een 6.80 of hoger is. Bovendien dient hij minimaal een 6.0 als eindcijfer voor de kernvakken Nederlands, Engels en wiskunde te hebben. Ook dit betreft het eindcijfer op 1 decimaal.

1.3 Aanvullende eisen

Verder gelden op Het Schoter nog de volgende regels:

1. Een kopie van de cijferlijst van het examen dient binnen een week na bekendmaking van de uitslag examen bij de conrector havo ingediend te zijn.
 2. De toeleverende school heeft schriftelijk een positief advies gegeven over slagingskans, gedrag en werkhouding (en er is geen sprake van problematisch gedrag zoals spijbelen, huiswerk niet in orde of schorsing naar aanleiding van grensoverschrijdend gedrag). Ook moeten alle docenten die les hebben gegeven aan de betreffende leerling in 4-mavo een positief advies hebben gegeven.
 3. Er is sprake van een verantwoorde aansluiting. Dit betekent dat er een dringend advies is dat de profielvakken van het door de leerling gekozen profiel in zijn/haar mavo-pakket reeds voorkwamen. Dit geldt niet voor nieuwe vakken zoals kunst-drama, kunst-beeldende vormgeving, BSM en bedrijfseconomie. Het vak wiskunde (behalve in profiel CM) is in ieder geval verplicht.
 4. Mocht een leerling een vak kiezen dat niet eerder voorkwam in zijn/haar mavopakket, dan is het de verantwoording van de leerling om te zorgen dat hij/zij op het gewenste instroomniveau terecht komt. Dit is zijn/haar eigen verantwoordelijkheid. Het instroomniveau wordt niet getoetst.
 5. Mocht er een instroomprogramma worden aangeboden, dan dient een leerling hier verplicht aan deel te nemen.
 6. Leerlingen die van de mavo komen worden sterk afgeraden om voor wiskunde B te kiezen. Onze ervaring is dat de wiskundevariant van de mavo onvoldoende aansluit op wiskunde B in de havo. Zelfs reguliere leerlingen kunnen alleen voor wiskunde B kiezen als zij met succes een wiskunde B-programma afronden.
 7. Wij raden het profiel EM af als het wiskundecijfer op de eindlijst van de mavo niet minstens een zeven (7.0) is.
 8. Wij raden het profiel NG af als op de eindlijst van de mavo de eindcijfers voor wiskunde, nask1 en biologie niet minstens een zeven (7.0) zijn.
 9. Er bestaan géén vrijstellingen voor doorstromers van mavo naar havo.
 10. De toelatingscommissie neemt uiteindelijk een beslissing over de toelating.

De Toelatingscommissie bestaat uit de conrector havo en/of de coördinator havo en de decaan havo. De toelatingscommissie neemt binnen vijf werkdagen een beslissing nadat een kopie van de cijferlijst van het eindexamen is ingediend. Het besluit van de toelatingscommissie kan zijn

- 1) toelaten zonder voorwaarden of
- 2) toelaten met voorwaarden of
- 3) afwijzen.

De toelatingscommissie communiceert haar besluit schriftelijk met de leerling en zijn ouder(s)/verzorger(s). Tegen de beslissing kan binnen drie werkdagen schriftelijk bezwaar aangetekend worden bij de rector van de school.

2. Stappenplan aanmelding externe leerlingen

In onderstaand stappenplan lees je welke stappen jij moet nemen om je aanmelding compleet te maken.

1. Controleer of je voldoet aan de toelatingsvoorwaarden voor een doorstroom naar 4 havo;
2. Kom op dinsdag 5 maart naar de doorstroomavond;
3. Meld je aan via het aanmeldformulier op de website van Het Schoter;
4. Meld je aan voor ten minste één mbo-opleiding en doorloop de intakeprocedure;
5. Achterin dit boekje vind je de profielkeuzeformulieren en het adviesformulier. Laat deze formulieren invullen en mail deze tezamen met een kopie van je meest recente cijferlijst naar de decaan, .vanhouten@schoter.nl. Lever dit uiterlijk 26 april in;
6. Lever de volgende documenten in bij de administratie van Het Schoter:
 - a. een origineel doorstroomformulier van je huidige school (dus geen kopie);
 - b. een afschrift BRP met datum aankomst in Nederland (indien niet in Nederland geboren);
 - c. verklaring(en) dyslexie/ dyscalculie/ ADHD/ etc.;
 - d. een kopie van het laatste rapport of kopie diploma;
 - e. een kopie van de eindcijferlijst.
7. Wacht op de uitslag van de examencommissie, waarin wordt bepaald of jij voldoet aan de gestelde eisen en waarin wordt bepaald of je bij ons op school kunt instromen;
8. Accepteer de uitslag of geef aan dat je besloten hebt om voor een alternatief te gaan;
9. Op 20 juli dienen de volgende documenten te worden ondertekend:
 - a. Het aanmeldingsformulier;
 - b. De boekenbruikleenovereenkomst.

Voor zover dat nog niet was gebeurd, worden er die dag ook foto's gemaakt voor de schoolpas, je krijgt praktische informatie over de start van het schooljaar en, indien gewenst, kun je een rondleiding krijgen door school.

3. Slaag- en zakregeling havo

Je slaagt voor het eindexamen van havo wanneer je gemiddeld een voldoende haalt voor alle vakken van het centraal examen. Ook mag je maximaal één 5 halen voor een van de vakken Nederlands, Engels of wiskunde.

Combinatiecijfer

Het combinatiecijfer is het gemiddelde cijfer van vakken waarvoor je geen examen doet. Dit zijn:

- maatschappijleer;
- culturele- en kunstzinnige vorming;
- en het profielwerkstuk.

Voor het vak lichamelijke opvoeding moet je een 'voldoende' of 'goed' hebben.

Cijfers centrale examens

Je bent geslaagd als:

- je gemiddelde cijfer voor de vakken van het centrale examen ten minste een voldoende is. Dat is onafgerond een 5,50.

Daarnaast moet je aan één van de volgende voorwaarden voldoen:

- alle eindcijfers zijn een 6 of hoger;
- je hebt één 5 als eindcijfer en alle andere eindcijfers zijn een 6 of hoger;
- je hebt één 4 als eindcijfer en de overige eindcijfers zijn een 6 of hoger én het gemiddelde van alle eindcijfers is een 6.0 of hoger;
- je hebt één 4 en één 5 als eindcijfer en het gemiddelde van alle eindcijfers is een 6 of hoger;
- je hebt twee keer een 5 als eindcijfer en het gemiddelde van alle eindcijfers is een 6 of hoger.

Berekenen gemiddeld cijfer centraal examen

Ga bij het berekenen van het gemiddelde cijfer van het centraal examen uit van het onafgeronde cijfer. Je moet ten minste een 5,50 halen. Daarna gelden de overige uitslagbepalingen. Heb je gemiddeld een 5,49 gehaald? Dan ben je gezakt.

Vaststellen eindcijfer

Het eindcijfer voor elk vak van het eindexamen is een afgerond cijfer van 1 tot en met 10. Dit is het gemiddelde van je cijfer voor het schoolexamen en het centraal examen. Is het 1e cijfer (van het eindcijfer) achter de komma een 4 of lager? Dan wordt het eindcijfer naar beneden afgerond. Is dat cijfer achter de komma een 5 of hoger? Dan wordt het eindcijfer naar boven afgerond.

Bijvoorbeeld: je haalt voor het schoolexamen een 5,3 en voor het centraal examen een 5,6. Dit is gemiddeld een 5,45. Op de eindlijst wordt dit een 5. Heeft een vak alleen een schoolexamen en geen centraal examen? Dan is het cijfer voor het schoolexamen meteen het eindcijfer.

4. Profielkeuze

In dit hoofdstuk is aanvullende informatie te vinden over de opbouw van de profielen, het havo-examen, een uitleg van de term studielastuur en tot slot de voorwaarden om door te stromen naar een studie in het hoger beroepsonderwijs (hbo) of juist naar het vwo.

4.1 Profielen

De profielen bestaan uit een gemeenschappelijk deel, een profieldeel, een keuze examenvak en – indien gewenst - een examenvak in het vrije deel.

Gemeenschappelijk deel

Binnen de bovenbouwfase volgen alle leerlingen een pakket van algemeen vormende vakken, het zogenaamde gemeenschappelijke deel. Voor de havo bestaat het gemeenschappelijke deel uit de vakken Nederlands, Engels, Culturele en Kunstzinnige Vorming, Lichamelijke Opvoeding en Maatschappijleer. De cijfers voor Maatschappijleer, Culturele en Kunstzinnige Vorming en het profielwerkstuk worden gecombineerd tot één cijfer. De inhoud van de verschillende vakken wordt later in dit boekje beschreven.

Profieldeel

Daarnaast kiest iedere leerling een profiel. Een profiel bestaat uit een combinatie aan vakken die de leerling opleidt voor een bepaalde richting binnen het hoger onderwijs en de maatschappij. Er zijn voor doorstromers drie profielen waaruit gekozen kan worden: Cultuur & Maatschappij (CM), Economie & Maatschappij (EM) en Natuur & Gezondheid (NG). Ieder profiel kent drie verplichte vakken. Daarbovenop kiezen leerlingen nog één profielkeuzevak om hun profieldeel aan te vullen tot in totaal vier vakken.

Keuze examenvak

Iedere leerling dient daarnaast examen te doen in een keuze examenvak. De school bepaalt de keuzemogelijkheden per profiel.

Vrije deel

De benaming vrij deel is enigszins misleidend. Het vrije deel wordt eigenlijk voornamelijk door de school ingevuld. Zo heeft Het Schoter ervoor gekozen alle leerlingen binnen het vrije deel mentorlessen te laten volgen. Ook de werkweek in de voorexamenklas maakt deel uit van het vrije deel, evenals het onderdeel Loopbaanoriëntatie en – begeleiding (LOB).

Binnen het vrije deel kunnen leerlingen zelf nog een extra examenvak kiezen. Daar zijn wel een aantal voorwaarden aan verbonden. De richtlijnen voor het extra examenvak zijn als volgt:

- Als extra vak mag uitsluitend gekozen worden voor vakken die binnen het profiel worden aangeboden.
- Een extra vak wordt niet automatisch toegekend.
- Aan het begin van het schooljaar wordt gekeken of het extra vak binnen het rooster past. De leerling wordt hierover door de roostermaker geïnformeerd. Mocht het lukken om het vak in te roosteren, dan zullen vervolgens de benodigde boeken worden besteld.
- Uitzondering hierop vormen de vakken Duits of Frans (of evt. vervangend vak bij dyslexie). Deze vakken mogen ook bij NG worden gekozen en worden in geval van een doorstroomwens naar het vwo wel automatisch toegekend.
- Het extra vak telt ook mee in de bevorderingsrichtlijn.

- Indien de overgang in gevaar komt, dan mag “de duim” worden gelegd op dit extra vak of eventueel een ander vak om te bekijken of er dan wel bevordering mogelijk is. Er dient dan nog wel een volledig vakkenpakket over te blijven. De leerling mag het extra vak nog wel behouden in het volgende leerjaar als het cijfer minstens een 5.0 is en er geen duim op is gelegd.
- Het vak wordt in principe gedurende het hele jaar 4 havo gevolgd. De leerling en ouders tekenen hiervoor aan einde van klas 3 na het keuzetraject.
- Tevens moet er goedkeuring zijn verleend bij de eindvergadering in klas 3 om dit extra vak te mogen volgen.
- De leerling heeft de gelegenheid om dit vak na 4 havo te laten vallen. (Als een leerling of ouder niets laat weten na 4 havo dan geldt het extra vak opnieuw in 5 havo).
- In klas 5 havo kan het extra vak alleen met goedkeuring van de conrector komen te vervallen.

4.2 TTO

Leerlingen die het tweetalig havo onderwijs volgen, zullen aan het eind van de derde klas het Junior College afsluiten met het Cambridge Checkpoint Exam. Dit examen wordt op school afgenomen en nagekeken door Cambridge International Examinations, onderdeel van Cambridge University in Engeland.

Als je eenmaal een Junior Certificate TTO hebt, kun je in de bovenbouw kiezen voor het TTO programma. Dit houdt in dat je voor het vak Engels op een hoger niveau een apart programma volgt en dat je de vakken CKV (Art & Culture), maatschappijleer (Social Science) en Lichamelijke opvoeding (Physical Education) in het Engels aangeboden krijgt. Daarnaast volg je het vak Global Perspectives en neem je deel aan een internationale uitwisseling.

Bij het vak Engels worden leerlingen in klas 4 & 5 voorbereid op een regulier examen Engels en het English B examen van het International Baccalaureate (IB). Twee jaar lang zullen leerlingen zich binnen het IB programma verdiepen in 5 grote thema's en binnen deze thema's meerdere tekstsoorten bestuderen, analyseren en zelf ook produceren. Naast het actief bezig zijn met de Engelstalige wereld en de Engelse taal en literatuur ontwikkelen leerlingen ook hun onderzoeksvaardigheden. In 5 Havo zullen ze het afsluitende IB examen afleggen. In de vierde klas worden leerlingen daarnaast voorbereid op het behalen van een taalcertificaat (First Certificate in English of Certificate in Advanced English). Deelname is vrijwillig.

4.3 Het examen

Een havo-leerling doet in principe in zeven vakken examen. Dat worden er acht als een leerling in het vrije deel een extra examenvak kiest. Het examen binnen de bovenbouw fase bestaat uit een tweetal onderdelen, het **schoolexamen (SE)** en het **centraal eindexamen (CE)**. Het SE en het CE zijn twee gelijkwaardige onderdelen en tellen beide voor vijftig procent mee voor het examencijfer. Sommige vakken bestaan alleen uit een schoolexamen dat dan volledig het eindcijfer bepaalt. Voorbeelden daarvan zijn maatschappijleer en culturele en kunstzinnige vorming. Iedere school geeft zelf haar SE vorm binnen de, door de overheid opgestelde voorschriften. Het SE bestaat uit schriftelijke, praktische en mondelinge toetsen die de kennis van de leerlingen toetst.

De vaardigheden worden getoetst in de vorm van **praktische opdrachten (PO)**. Een bijzondere vorm van een PO is het **profielwerkstuk (PWS)**. Dat is voor alle leerlingen verplicht. Het PWS is geen onderdeel van een bepaald vak, maar is een vakoverstijgende onderzoeksopdracht. Het heeft betrekking op ten minste twee vakken waarvan minstens één vak een profielvak moet zijn. Leerlingen kiezen hun eigen onderwerp. Het PWS start aan het begin van de examenklas. In principe werkt een leerling bij de uitvoering met een andere leerling samen. Iedere leerling besteedt tachtig klokuren aan dit onderdeel.

Leerlingen die niet aan de eisen van het schoolexamen voldoen, mogen niet deelnemen aan het centraal schriftelijk examen dat - zoals de naam al aangeeft - uitsluitend uit schriftelijke toetsen bestaat. De eisen van het SE worden jaarlijks vastgelegd in het Programma van Toetsing en Afsluiting. Dit zogenaamde PTA wordt ieder jaar uiterlijk op 1 oktober aan de leerlingen uitgedeeld.

4.4 Doorstromen naar het vwo

Op het vwo geldt dat alle leerlingen wiskunde volgen en dat Duits of Frans een verplicht (extra) onderdeel is in het gemeenschappelijk deel. Leerlingen op het vwo doen dus in 8 in plaats van 7 vakken eindexamen. In principe geeft een havodiploma recht op toelating tot 5-vwo. Doorstromen naar het vwo met goede perspectieven op het behalen van een vwo-diploma is alleen voor de betere havoleerling weggelegd. Om ervoor te zorgen dat de overstap ook met een redelijke kans op succes wordt gemaakt, stelt Het Schoter een aantal toelatingscriteria.

Leerlingen van Het Schoter met een havodiploma zijn toelaatbaar in 5-vwo, wanneer zij voldoen aan de volgende criteria:

- De leerling heeft zich voor 1 april aangemeld bij de coördinator havo;
- Na aanmelding volgt er binnen een week een uitnodiging tot gesprek met de coördinator en decaan havo;
- Daarna is er, binnen een week, door de leerling een afspraak gemaakt met de decaan en de coördinator vwo. De leerling krijgt daarbij een overstapdossier mee die uiterlijk 20 mei moet zijn ingeleverd.

Leerlingen van andere scholen met een havodiploma zijn toelaatbaar in 5-vwo, wanneer zij voldoen aan de volgende criteria:

- Leerlingen die zich hebben ingeschreven en voldoen aan de toelatingscriteria, worden meegenomen in onze prognose indien zij plaatsbaar zijn. Hiervoor wordt altijd contact opgenomen met de vorige school. Leerlingen die zich aanmelden en voldoen aan de toelatingscriteria krijgen rond de laatste schooldag te horen of zij definitief geplaatst zijn. Dit is afhankelijk van het aantal beschikbare plaatsen;
- Het gebruik van het doorstroomformulier is verplicht; alleen volledig ingevulde formulieren worden in behandeling genomen.

Voor alle doorstromers 5-havo → 5-vwo geldt:

- Indien een leerling van 5 t-havo wil doorstromen naar 5 t-vwo moet de leerling aan de instapeisen voldoen voor het volgen van tweetalig onderwijs op vwo niveau: de leerling moet C1 niveau kunnen aantonen voor het vak Engels;
- Leerlingen zonder tweede moderne vreemde taal, krijgen vanuit school lesmateriaal mee waarmee zij in de zomervakantie zelfstandig aan de slag kunnen. Zij zijn zelf verantwoordelijk om te zorgen dat zij op het gewenste instroomniveau terecht komen;

- Leerlingen die wel een moderne tweede vreemde taal hebben gevolgd, maar een keuze-examenvak missen voor het vwo, kunnen hun profiel aanvullen met filosofie. Hiervoor is in 5 vwo een instroomprogramma beschikbaar.
- Voor succesvol overstappen is het van belang dat er maar één nieuw vak wordt gekozen.

4.5 Doorstromen naar het vervolgonderwijs

Het hoger onderwijs bestaat uit het hoger beroepsonderwijs (hbo) en het wetenschappelijk onderwijs (wo). Elk profiel op de havo leidt op tot een bepaalde sector in het hbo. Het vak LOB (loopbaanoriëntatie- en begeleiding) ondersteunt leerlingen bij deze keuze.

Opleidingen in het hoger onderwijs mogen eisen stellen aan de vakken waarmee studenten instromen. In het volgende overzicht is een aantal veel gekozen studies op hbo-niveau weergegeven met hierbij de doorstroomrelevante vakken of profielen.

Bouwkunde	EM, NG, NT
Media en communicatie	Ec
Hoger Hotelonderwijs	Ec + Fa/Du
Bedrijfskunde	Ec + wA/wB
Bedrijfseconomie	Ec/Beco + wA/wB
International Business	Ec/Beco + wA/wB
Commerciële economie	Ec/Beco
Industrieel product ontwerpen	WA/wB
Toegepaste psychologie	WA/wB
European studies	Fa/Du
Fysiotherapie	Geen aanvullende eisen (bi wel een pré)
Leraar basisonderwijs (pabo)	Geen aanvullende eisen (evt. test gs, ak, bi/na)
Sociaal pedagogische hulpverlening	Geen aanvullende eisen
Journalistiek	Geen aanvullende eisen
HBO-rechten	Geen aanvullende eisen
ICT	Geen aanvullende eisen
Journalistiek	Geen aanvullende eisen

Domein	NT	NG	EM	CM
Aarde en Milieu	+	+	Soms AE*	Soms AE
Economie en Bedrijf	Soms AE	Soms AE	Soms AE	Soms AE
Exact en Informatica	+	Soms AE	Soms AE	Soms AE
Gedrag en Maatschappij	+	+	+	+
Gezondheid	+	+	+	Soms AE
Kunst en Cultuur	+	+	+	+
Onderwijs en Opvoeding	+	+	+	+
Recht en Bestuur	Soms AE	Soms AE	+	Soms AE
Taal en Communicatie	Soms AE	Soms AE	Soms AE	Soms AE
Techniek	+	Soms AE	Soms AE	-

**Soms AE = soms aanvullende vakeisen als economie, wiskunde of natuurkunde. Mocht later blijken dat je dit vak nodig had, maar niet hebt gevolgd, dan kun je apart deelcertificaten halen. Voor meer informatie daarover kun je terecht bij de decaan.*

BSM

Kies je het vak BSM dan zitten daar kosten aan verbonden. Je betaalt 15 euro voor een sportshirt die je aan hebt tijdens de sportactiviteiten. Je kunt (optioneel) ook een vest aanschaffen voor 22 euro.

5. Urenverdeling vakken

In het volgende overzicht is per profiel de studielastverdeling (SLU) weergegeven.

Studielastverdeling 4 en 5 havo											
C&M			E&M			N&G			N&T		
Gem deel	4H	5H		4H	5H		4H	5H		4H	5H
Ne	3	3	Ne	3	3	Ne	3	3	Ne	3	3
En	3	2	En	3	2	En	3	2	En	3	2
Ma	2	0	Ma	2	0	Ma	2	0	Ma	2	0
Ckv	1	0	Ckv	1	0	Ckv	1	0	Ckv	1	0
LO	2	0,5	LO	2	0,5	LO	2	0,5	LO	2	0,5
GPR/PWS	2/0	1	GPR/PWS	2/0	1	GPR/PWS	2/0	1	GPR/PWS	2/0	1
ML	1	1	ML	1	1	ML	1	1	ML	1	1
Profielvakken											
C&M			E&M			N&G			N&T		
Gs	2	2	WA/WB	3/3,5	3	WA/WB	3/3,5	3	WB	3,5	3
Du/Fa	3	3	Ec	2	3	Bi	2	3	Na	3	3
Ak	2	2	Gs	2	2	Sk	2	2	Sk	2	2
Profielkeuzevakken											
Fa	3	3	Fa	3	3	Na	3	3	Bi	2	3
Du	3	3	Du	3	3	Ak	2	2			
Kudr	1	2	Ak	2	2						
Kubv	1	2	Beco	2	3						
Keuzevak											
Fa	3	3	Fa	3	3	Kudr	1	2	Kudr	1	2
Du	3	3	Du	3	3	Ec	2	3	Ec	2	3
Kudr	1	2	Kudr	1	2	Ak	2	2	Ak	2	2
Kubv	1	2	Kubv	1	2	Kubv	1	2	Kubv	1	2
WiA	3	3	Ak	2	2	Na	3	3	Bsm	3	2
Bsm	3	2	Bsm	3	2	Bsm	3	2	Beco	2	3
			Beco	2	3	Beco					
TTO	1	2	TTO	1	2	TTO	1	2	TTO	1	2

6. Toelichting vakken

aardrijkskunde

havo

Het vak aardrijkskunde gaat over alles wat je in het dagelijks leven om je heen kunt zien. Dichtbij, in je eigen omgeving, in Nederland en in de rest van de wereld. Het gaat over de aarde zelf, de fysische geografie, zoals processen diep in de aarde, de vorming van gebergten en het klimaat, en het gaat over wat de mens met de aarde doet: de sociale geografie. Denk daarbij aan verschillende cultuurgebieden, ontwikkelingslanden en globalisering. Elke keer dat je het journaal ziet of de krant leest, komt er aardrijkskunde in voor. Een aardbeving in Haïti? Een orkaan in Cuba? Hongersnood in de Sahel? Verhuizing van de productietak van Philips naar India? Toenemende vergrijzing in de perifere gebieden van Nederland? Allemaal aardrijkskunde.

Wil jij in de toekomst de wijde wereld in trekken? Een tussenjaar om te reizen of een stage lopen in Marokko? Vrijwilligerswerk in Nepal of carrière maken in de Verenigde Staten? Nadenken over hoe we om moeten gaan met steeds meer neerslag en stijgend water in rivieren en zeeën? Bedenken waar het wel en waar het niet slim is om woningen te bouwen? Met het vak aardrijkskunde verdiep je je in de hele wereld en in je leefomgeving en daardoor komt het altijd van pas.

Je leert over processen in en op de aarde, hoe ze werken en wat de gevolgen ervan zijn. En je leert beredeneren waarom oplossingen voor problemen soms wel en soms niet gunstig uitpakken voor mensen en de natuur dichtbij en veraf. Een uitleg, lesstof en opgaven zijn dan ook maar een begin van jouw ontdekkingsreis.

Een deel van het PTA bestaat uit praktische opdrachten, waarbij je bijvoorbeeld Google Earth moet gebruiken om verschillend plaatsen op aarde aan elkaar te koppelen of een geografisch onderzoek in de eigen omgeving. Ook gaan we af en toe op excursie om het geleerde in de praktijk toe te passen. Voor al je tentamens van aardrijkskunde heb je je eigen Grote Bosatlas nodig.

Bedrijfseconomie

havo

Altijd al willen weten hoe je een bedrijf start en welke financiële keuzes jijzelf moet maken? Dan is het vak Bedrijfseconomie iets voor jou!

Waar economie gaat over consumenten, producenten, overheid en het buitenland richt bedrijfseconomie zich op organisaties, hoe een bedrijf te starten en welke financiële keuze jijzelf moet maken. Zo leer je over de verschillende bedrijfsvormen (eenmanszaak, besloten- en naamloos vennootschap) en onderzoeken wij welke keuzes bedrijven moeten maken als het gaat om reclame, prijsbeleid, kosten, investeringen en het aantrekken van kapitaal.

Je leert hierbij om aan de hand van verschillende bronnen de juiste informatie te verwerken waarbij er vaak flink gerekend moet worden. Je kan na 2 jaar verschillende financiële overzichten, zoals balansen en begrotingen, opstellen.

Bij het onderdeel financiële zelfredzaamheid komen de onderwerpen: lenen, sparen, erven, schenken en samenleven aan bod. Bij het onderdeel ondernemerschap ga je echt aan de slag met een opdracht van een (duurzame) ondernemer uit Haarlem en maak je een start met je eigen idee/bedrijf.

Om als leerling geschikt te zijn voor dit boeiende vak moet je een aantal eigenschappen bezitten: je moet goed informatie kunnen verwerken, behoorlijk goed kunnen rekenen en rekenen ook leuk vinden.

De kennis en vaardigheden die je bij dit vak opdoet kun je goed gebruiken voor een (bedrijfs)economisch opleiding. Je merkt tijdens de opleiding dat je een stapje verder bent dan leerlingen die dit vak niet hebben gevolgd. Bovendien heeft het vak zinvol als je een eigen bedrijf wilt beginnen of een managementfunctie wilt gaan vervullen. Ook als je geen eigen bedrijf wilt beginnen of een managementfunctie wilt gaan vervullen, is dit vak ook iets voor jou! Je doet veel financiële kennis op die voor jou als privépersoon financieel nuttig kan zijn (het kiezen van hypotheekleningen, verzekeren etc.).

bewegen, sport en maatschappij

havo

Bewegen, sport en maatschappij is een keuzevak op het Schoter. Dat is een goede zaak, omdat bewegen een heel belangrijke plaats in onze maatschappij inneemt. Dat is ten eerste te zien aan de grote belangstelling voor sport en bewegen. Daarnaast speelt bewegen ook een duidelijke rol bij een groot aantal beroepen.

Als eindexamenvak is BSM meer dan alleen maar sporten. Wat komt er dan meer bij kijken? Je zult moeten samenwerken met andere leerlingen aan bewegingsopdrachten. Dit houdt onder andere in dat je zelf een bijdrage levert aan de oefenstof en dat je organiserende taken uitvoert. Ook zijn er theorielessen waarin bijvoorbeeld EHBSO gegeven wordt. Ten slotte zijn er schriftelijke toetsen die betrekking hebben op de onderwerpen Bewegen en samenleving of Bewegen en gezondheid. Het vak wordt afgesloten met een schoolexamen.

Het Schoter heeft een convenant gesloten met de Academie voor Lichamelijke Opvoeding in Amsterdam. Het curriculum dat het Schoter aan de BSM leerlingen aanbiedt is van een dergelijk hoog niveau dat de ALO vertrouwen heeft in het vereiste niveau van onze BSM leerlingen. Onze BSM leerlingen kunnen zich aanmelden voor de toelatingstest als convenant leerling. Mocht deze leerlingen niet worden aangenomen op basis van de toelatingstest dan zal er contact worden opgenomen met de desbetreffende BSM docent.

Het is duidelijk dat studies aan de ALO aansluiten bij BSM. Maar er zijn meer studies waarbij extra inzicht in bewegen en het regelen daarvan goed van pas komen. Je kunt hierbij denken aan studies als fysiotherapie, mensendieck, sportrevalidatie, bewegingswetenschappen en sport, management en organisatie. Daarnaast zijn de algemene vaardigheden, zoals presenteren en organiseren, van belang voor elk toekomst pad.

Als leerling hoef je geen bewegingswonder te zijn, maar je moet je goed realiseren dat er best wel wat fysieke eisen aan je gesteld worden.

biologie

havo

Het vak biologie volgt in de bovenbouw het curriculum wat vanuit de overheid is vastgesteld. Voor dit programma maken we gebruik van een nieuwe methode genaamd Nectar.

Het voordeel van deze methode is dat het programma zich richt op de centrale begrippen (concepten) in de biologie en de nadruk legt op de samenhang tussen de verschillende onderwerpen. Veel begrippen in de biologie komen steeds terug, maar worden duidelijk in de lesstof herkenbaar gemaakt en geoefend. De methode is er juist op gericht om de belangrijkste begrippen steeds opnieuw toe te passen in een voor leerlingen relevante context dus steeds vanuit het perspectief van 'Wat kun je ermee in het leven, in je beroep of in de wetenschap?'.

Dit betekent dat je heel praktijkgericht aan het werk gaat, met veel toegepaste biologie waarin er uitgebreider wordt voortgebouwd op de onderbouw. Naast schriftelijke toetsen en praktische

opdrachten leg je in de bovenbouw elk jaar een biologie portfolio aan. Dit portfolio laat zien of de opgedane kennis juist is toegepast en of er nog hiaten zijn. Dit geeft een duidelijke overzicht waar de leerling staat in haar/zijn ontwikkeling. Dit geeft duidelijk aan waar nog extra aandacht aan besteed moet worden

culturele en kunstzinnige vorming	havo
--	-------------

Het vak culturele en kunstzinnige vorming heeft geen centraal examen, maar alleen een schoolexamen. Het omvat drie onderdelen:

- * culturele activiteiten
- * praktische activiteiten
- * reflectie en kunstdossier.

Het gaat bij kv niet in de eerste plaats om kennis, maar om het opdoen van culturele ervaringen. Een belangrijk deel van de studielast is het maken van kijken naar, actief deelnemen aan, reflecteren op en het maken van kunst. 'Kunst actief meemaken' is het doel van het vak. Kunst ervaren en beschouwen vraagt van leerlingen betrokkenheid, inzet, kennis en vaardigheden. En omdat de betekenis van kunst nooit vastligt, is een open en onderzoekende houding vereist.

Je begint het jaar met een algemene inleiding op het vak en de verschillende kunstdisciplines. Daarna ga je in de les aan de hand van een thema verder op de kunstdisciplines in. Alle opdrachten worden verzameld in een kunstdossier.

Duits	havo
--------------	-------------

Duits is naast Engels de belangrijkste taal in Europa. Zeker voor ons in Nederland is Duits belangrijk, omdat we op veel terreinen met Duitsland te maken hebben. Kennis van het Duits is bij veel beroepen handig of zelfs noodzakelijk, omdat de kans groot is dat je in je werk met Duitstaligen te maken krijgt. Maar liefst één op de vijf mensen in Europa hebben Duits als moedertaal. Enkele voorbeelden van beroepen waarbij Duits van belang is: fysiotherapie, verpleegkunde, toerisme, horeca, economische beroepen, werk met computers of elektronica, de wereld van de mode of toneel.

De basis is gelegd in klas 2 en 3. De nadruk lag en ligt ook in de bovenbouw op de toepassing. In de lessen oefenen we met lezen, spreken, luisteren en schrijven. En je gaat je verder verdiepen in Duitsland, Duitse geschiedenis en cultuur. Omdat wij het erg belangrijk vinden dat je goed leert communiceren in het Duits, betekent dat dat in de klas sowieso Duits wordt gesproken. Je zult je woordenschat behoorlijk vergroten en je kennis van de Duitse taal in het algemeen vergroten. Ook zal er aandacht besteed worden aan Duitse (jeugd)literatuur.

Het centraal eindexamen bestaat uit alleen leesvaardigheid. Daarom zullen we naast goed kunnen communiceren, ook de nadruk op de leesvaardigheid leggen. We lezen regelmatig korte en langere (literaire en actuele) teksten om het tekstbegrip en leesstrategieën te oefenen. Natuurlijk lezen we niet alleen examenteksten, maar ook teksten over actuele onderwerpen.

economie	havo
-----------------	-------------

Economie is een vak dat over mensen gaat. Als we zeggen dat economie over mensen gaat, dan bedoelen we te zeggen dat economie vooral over de economische kant van het menselijk handelen gaat. Een econoom houdt zich dus niet bezig met het merkwaardige groepsgedrag van sommige voetballiefhebbers, maar met name met de behoeften die mensen hebben en de manieren waarop ze in die behoeften willen en kunnen voorzien. In jouw geval is bijvoorbeeld je zakgeld en het geld dat je met een bijbaantje verdient, erg belangrijk. De hoogte van die bedragen bepalen of je in veel

of weinig behoeften kunt voorzien. De prijzen van goederen en diensten bepalen overigens ook in hoeveel behoeften je kunt voorzien. Hoe welvarend je je eigenlijk voelt. Of hoe gelukkig.....?

Nadat je het vak economie hebt gevolgd weet je onder andere meer over verzekeren, het gevangenendilemma, wat koopkracht is en wat het effect van subsidies is op de marktprijs. Ongeveer 25 tot 35% van de vragen op het examen zijn rekenvragen. De rest is theoretische kennis toepassen bij verschillende onderwerpen. En na het halen van het vak economie kan je beter de economische pagina van een krant lezen. Snap je de bewegingen op de beurs en kan je ze misschien zelfs voorspellen. En waarom sommige landen rijk zijn en andere arm. Et cetera. Er gaat in ieder geval een economische wereld voor je open, zeker niet de minst belangrijke wereld.

Engels

havo

Engels is verplicht voor alle leerlingen in de bovenbouw van de havo. Toch is het goed om te weten wat je kunt verwachten.

Het is de bedoeling dat je de vaardigheden waar in de onderbouw de basis voor is gelegd, nòg beter gaat beheersen. Deze vaardigheden zijn: lezen, luisteren, spreken, schrijven. Ze zijn allemaal even belangrijk om goed met Engels uit de voeten te kunnen. In de methode voor de tweede fase komen deze vaardigheden uitgebreid aan bod. In de vierde klas herhalen en verdiepen we nog je grammaticale kennis en je woordenschat, maar het gaat er om dat je dit goed kunt toepassen wanneer je in het Engels communiceert.

Door middel van proefwerken worden je vorderingen getoetst. Deze leveren een rapportcijfer op dat meetelt voor de overgang van 4 naar 5 havo. Tijdens de les combineren we het ontwikkelen van je taalvaardigheid ook met kritisch nadenken en burgerschap, door je te laten nadenken, spreken en schrijven over actualiteiten en globale thema's. Dit doen we door je een breed scala aan gesproken en geschreven teksten, zowel fictie als non-fictie, te laten lezen, luisteren, bespreken en schrijven.

In het schoolexamen worden jouw schrijf-, spreek- en luistervaardigheid getoetst, maar ook je inzicht in literaire teksten. Leesvaardigheid wordt getoetst in het centraal schriftelijk examen.

Frans

havo

Frans is een moderne vreemde taal, het is een van de grote talen van de Europese Unie. Frans wordt dagelijks door 222 miljoen mensen in Frankrijk, België en Luxemburg gesproken en, buiten de EU, in Zwitserland, Canada, veel (Noord-) Afrikaanse landen maar ook op Sint-Maarten, in Louisiana of op Tahiti.

Als je Frans kiest, zul je dus Frans leren spreken, verstaan, lezen en schrijven. Dat is een goede basis als je een beroep gaat uitoefenen, waarbij Frans handig of nodig is. Je kunt dan denken aan de handel, de horeca, de politiek, het toerisme en aan modevakken. Bovendien is Frans praten gewoon leuk bijvoorbeeld op vakantie: het klinkt mooi en er zijn niet zo heel veel mensen die het goed kunnen, dus ben je best een beetje chic en bijzonder. Je zult ook (verder) kennismaken met Frankrijk, de Fransen en de andere Franstaligen.

In de les oefen je met alle vaardigheden, zodat jouw niveau van de Franse taal zich ontwikkelt. Je breidt bijvoorbeeld de standaardgesprekjes die je in de onderbouw geleerd hebt, verder uit. Langzamerhand ga je meer vrij praten. Natuurlijk gebruiken we daarbij verschillende media bronnen. Leesvaardigheid neemt een grote plaats in. Op je eindexamen in 5havo zal dit de helft van je uiteindelijke cijfer bepalen. We zullen teksten lezen over allerhande onderwerpen en daarbij vele bronnen aanspreken, zoals Franse nieuwssites, en artikelen uit kranten, jongerenbladen etc. En

natuurlijk zullen we steeds inspelen op het actuele nieuws dat zich aandient waarbij we over de grenzen heen kijken.

Door bijvoorbeeld een nieuwsfragment van TV5 (een Franse tv-zender), 1jour, 1actu, Artejunior te beluisteren en te bekijken, leren we erover te schrijven en te praten. Luisteren en kijken zal ons vaak uitnodigen dieper op onderwerpen in te gaan.

Ten slotte leer je ook eenvoudige brieven schrijven. Dit leer je al in de onderbouw met de phrases-clés, maar in de bovenbouw ga je er allerlei hulpmiddelen bij gebruiken. Zo leer je je mening geven en van alles en nog wat te beschrijven, over jezelf te vertellen etc.

En je weet inmiddels: je moet er wel echt zelf voor willen gaan.
Is Frans leuk? Zeker!

geschiedenis

havo

De eerste drie jaren hebben we langzaam maar zeker de geschiedenis van de oudheid, de middeleeuwen en de moderne tijd aan ons voorbij zien gaan.

Geschiedenis in de tweede fase bouwt de vergaarde kennis uit de onderbouw verder uit. In 4 havo worden de verschillende tijdvakken uit de onderbouw opnieuw bestudeerd om deze kennis in 5 havo aan de hand van een tweetal thema's verder uit te diepen.

Een ander vast thema in 5 havo is staatsinrichting. Dit onderdeel richt zich op de regels en het spel van de politiek. Maar ook de maatschappelijke achtergronden van het politieke denken worden verder belicht: hoe, wanneer en waarom ontstonden de politieke stromingen en wat zijn de verschillen tussen de partijen waarop we kunnen stemmen?

Geschiedenis, zo zullen we zien, is niet alleen een vak van feiten en jaartallen, maar ook een vak dat je aan het denken zet. Over de geschiedenis kun je discussiëren en dat zullen we zeker doen!

global perspectives

havo

Bij Global Perspectives leren wij onze leerlingen academische vaardigheden aan. De Universiteit van Cambridge biedt het vak wereldwijd aan en ook op Het Schoter is het mogelijk om een Cambridge certificaat voor Global Perspectives te halen.

Het vak bestaat uit drie onderdelen: een toets, het schrijven van een essay en een teamproject. Aangezien wij onderzoeksvaardigheden op Het Schoter van groot belang achten, bieden wij Global Perspectives aan alle leerlingen op de tweetalige havo en op vwo het (zowel regulier als tweetalig) aan.

Mochten leerlingen in overleg met ouders ervoor kiezen om ook het Cambridge certificaat te halen dan is extra begeleiding mogelijk. Wel zijn er aan het behalen van een Cambridge certificaat extra kosten verbonden. Global Perspectives telt mee voor de overgang, maar is geen examenvak. Het wordt op dit moment aangeboden in 4 tweetalig havo en op regulier en tweetalig vwo in klas 4 en 5.

kunst (beeldende vormgeving)

havo

Kunst (beeldende vormgeving) is een examenvak dat bestaat uit de onderdelen Kunst (algemeen) en Beeldende Vormgeving. Op het Schoter kunnen de onderdelen door verschillende docenten gegeven worden.

Kunst (algemeen)

Kunst (algemeen) wordt ook wel kunst & cultuur of algemene kunsttheorie genoemd en gaat over alle kunst disciplines beeldende kunst (zoals schilderkunst, architectuur en film), muziek, dans en drama. Je leert kunst te begrijpen en te verklaren vanuit de maatschappelijke en culturele context.

Ook leer je verbanden te leggen tussen verschillende perioden en onze tijd en met andere culturen door erover te lezen, schrijven, praten en door veel te kijken en te luisteren.

De examenstof bestaat uit drie onderwerpen uit de westerse kunstgeschiedenis. Dit zijn altijd Cultuur van het moderne uit de eerste helft van de twintigste eeuw en Massacultuur vanaf 1950. Daar komt nog een van de volgende onderwerpen bij: Cultuur van de kerk van de elfde tot en met de veertiende eeuw, Hofcultuur van de zestiende en zeventiende eeuw, Burgerlijke cultuur van Nederland in de zeventiende eeuw of Romantiek en Realisme van de negentiende eeuw.

Bij toetsen krijg je vragen naar aanleiding van afbeeldingen van kunstwerken en film-, dans-, theater- en muziekfragmenten. Daarom worden het Centraal Examen en de meeste toetsen op de computer afgenomen.

Beeldende Vormgeving

Bij het vak beeldende vormgeving ben je vooral bezig met het maken van eigen beeldend werk, zowel tweedimensionaal als driedimensionaal. Je verbeeldt je ideeën via schilderen, tekenen, filmen, beeldhouwen, fotografie, en/of computerbeeldbewerking. Niet alleen het eindwerkstuk is daarbij van belang maar ook het oriënteren op het onderwerp, het onderzoeken van mogelijkheden qua materiaal en techniek, presenteren en reflecteren op eigen en andermans werk.

Het jaar is opgedeeld in perioden en voor beeldende vormgeving wordt er elke periode gewerkt aan een praktische opdracht en dat levert elke periode een cijfer op. Ook lever je elke periode een reflectieverslag in waarin je laat zien en beschrijft hoe je beeldende creatieve proces is verlopen. In de praktijklessen beeldende vormgeving zullen de verschillende onderwerpen deels aansluiten op de theorie die behandeld wordt bij Kunst (algemeen), zoals de geschiedenis en ontwikkeling van de beeldende kunst, de verschillende kunststromingen en de beeldaspecten die bij beeldend werk horen.

Het onderdeel beeldende vormgeving is vooral een praktijkvak en heeft geen centraal examen. Het schoolexamen begint in 4 havo en wordt afgerond in 5 havo.

Kunst (drama)	havo
----------------------	-------------

Kunst (drama) is een examenvak dat bestaat uit de onderdelen Kunst (algemeen) en Drama. Op het Schoter kunnen de onderdelen door verschillende docenten gegeven worden.

Kunst (algemeen)

Kunst (algemeen) wordt ook wel kunst & cultuur of algemene kunsttheorie genoemd en gaat over alle kunstdisciplines beeldende kunst (zoals schilderkunst, architectuur en film), muziek, dans en drama. Je leert kunst te begrijpen en te verklaren vanuit de maatschappelijke en culturele context. Ook leer je verbanden te leggen tussen verschillende perioden en onze tijd en met andere culturen door erover te lezen, schrijven, praten en door veel te kijken en te luisteren.

De examenstof bestaat uit drie onderwerpen uit de westerse kunstgeschiedenis. Dit zijn altijd Cultuur van het moderne uit de eerste helft van de twintigste eeuw en Massacultuur vanaf 1950. Daar komt nog een van de volgende onderwerpen bij: Cultuur van de kerk van de elfde tot en met de veertiende eeuw, Hofcultuur van de zestiende en zeventiende eeuw, Burgerlijke cultuur van Nederland in de zeventiende eeuw of Romantiek en Realisme van de negentiende eeuw.

Bij toetsen krijg je vragen naar aanleiding van afbeeldingen van kunstwerken en film-, dans-, theater- en muziekfragmenten. Daarom worden het Centraal Examen en de meeste toetsen op de computer afgenomen.

Drama

Het onderdeel drama zal vooral bestaan uit veel spelen, vormgeven en presenteren, zowel voor de eigen groep als voor publiek van buiten. We werken zowel op basis van improvisatie als met vaste theaterteksten. Daarnaast komen ook het regisseren en produceren van presentaties aan de orde.

Het jaar is opgedeeld in perioden. Voor drama wordt er elke periode gewerkt aan een praktische opdracht en dat levert elke periode een cijfer op.

Ook lever je over elke periode een reflectieverslag in, waarin staat wat je hebt gedaan en wat je hebt geleerd over het vak drama en waarin je beschrijft hoe je je nog verder wilt en kunt ontwikkelen.

In de praktijklessen drama zullen de verschillende onderwerpen deels aansluiten op de theorie die behandeld wordt bij Kunst (algemeen), zoals de geschiedenis van het theater in hoofdlijnen en de daaruit voortkomende speelstijlen en de daarbij behorende belangrijke theatermakers.

Voor het onderdeel beschouwen wordt er driemaal per jaar een bezoek gebracht aan een theatervoorstelling buiten school en één maal op school. Ook deze bezoeken worden beoordeeld.

Het onderdeel drama is vooral een praktijkvak en heeft geen centraal examen. Het schoolexamen begint in 4 havo en wordt afgerond in 5 havo.

lichamelijke opvoeding	havo
-------------------------------	-------------

Net als bij alle andere schoolvakken krijg je bij lichamelijke opvoeding te maken met de tweede fase. Dit betekent dat de lessen lo er iets anders uit gaan zien dan ze tot nu toe zijn geweest.

Het vak lo heeft geen centraal schriftelijk examen, maar wel een schoolexamen dat met voldoende of goed moet worden afgesloten. Deze beoordeling krijg je op grond van je aanwezigheid en inzet in de lessen en het vervullen van tenminste vier opdrachten die verzameld worden in je examendossier.

Er zijn drie soorten opdrachten:

1. instructie-opdracht:	jullie gaan elkaar lesgeven in een zelfgekozen onderwerp.
2. observatie-opdracht:	bij deze opdracht wordt getoetst of jullie in staat zijn om bewegingen te herkennen en te beoordelen.
3. regel-/organisatieopdracht:	hier wordt van je verwacht dat je in staat bent om een toernooi of evenement te organiseren of te begeleiden. Van deze opdracht moet je er twee doen.

Als dit alles is afgesloten, volgt er in het eindexamenjaar nog een zogenaamde sportoriëntatie. Er zijn dan drie blokken van drie lessen waarin je een sport kunt gaan doen die niet altijd op school aan bod is gekomen, of een sport die jij heel leuk vindt. Je mag zelf kiezen aan welke sport je gaat deelnemen en hebt de keuze uit bijvoorbeeld judo, bowlen, schermen, klimmen, fitness, streetdance en boogschieten. Het is wel verplicht om aan alle lessen mee te doen.

loopbaanoriëntatie en –begeleiding (LOB)	havo
---	-------------

Loopbaanoriëntatie en –begeleiding (LOB) is een onderdeel in de tweede fase. De bedoeling hiervan is dat je een goede, gemotiveerde eerste en tweede keuze voor een vervolgopleiding maakt. Om dit te kunnen doen, zal je je nu in deze materie moeten verdiepen.

Op Het Schoter besteed je 40 uur aan lob verdeeld over de klassen 4 en 5 havo. Een deel van die tijd werk je hieraan tijdens de mentorles. Je mentor is namelijk de persoon die je in eerste instantie begeleidt bij je studiekeus. Je kunt overigens ook altijd de hulp van de decaan inroepen.

Daarnaast neem je deel aan het aansluitingsproject met de Hogeschool InHolland. In 4 havo of in 5 havo ga je een dag proefstuderen. Zo maak je kennis met een aantal opleidingen. Daarnaast komen docenten en studenten van beide hogescholen op bezoek om gastlessen te geven. Verder is een verplicht onderdeel een bezoek aan de opleidingenmarkt in Haarlem. De opleidingenmarkt geeft een overzicht van de vervolgmogelijkheden aan universiteiten en hogescholen. Je schrijft je in voor vier voorlichtingsrondes.

De overige tijd vul je zelf in. Je gaat bijvoorbeeld naar open dagen en meeloopdagen van opleidingen of doet relevante werkervaring op. Ook kun je extra activiteiten als lidmaatschap van de leerlingenraad opvoeren als LOB-activiteit.

De voortgang van je LOB-activiteiten registreer je met behulp van Keuzeweb, een digitale methode. Je bouwt een digitaal dossier op. Aan het einde van 5 havo krijg je dan een Keuzebewijs.

Het onderdeel LOB moet je naar behoren afronden om deel te mogen nemen aan het centraal schriftelijk examen.

maatschappijleer

havo

Maatschappijleer houdt zich bezig met maatschappelijke vraagstukken. Dat betekent dat het gaat om problemen of situaties waar meer mensen bij betrokken zijn en de overheid (de politiek) zich mee bemoeit. Daarnaast is het zo dat verschillende groepen mensen een rol spelen waardoor verschillende, vaak tegengestelde belangen bestaan. Dit zorgt ervoor dat een maatschappelijk probleem niet makkelijk opgelost kan worden.

Bij maatschappijleer gaat het er niet om dat je zomaar overal een mening over hebt. Even belangrijk is dat je een maatschappelijk probleem kunt analyseren. Dat betekent dat je in staat bent om bijvoorbeeld te onderzoeken welke groeperingen betrokken zijn bij een probleem, welke belangen zij hebben, wat de rol is van de media en welk beleid de overheid ontwikkelt om het probleem op te lossen. Pas als je helemaal begrijpt hoe iets in elkaar zit, kun je een beargumenteerde mening vormen.

Bij maatschappijleer behandelen we verschillende onderwerpen.

De Rechtsstaat: Wat is een rechtsstaat en hoe werkt deze in de praktijk? Wat staat er bijvoorbeeld in de grondwet en welke rechten en plichten hebben burgers en overheid? Mag je bijvoorbeeld zomaar altijd zeggen wat je wilt, ook als dit beledigend is voor een ander? Hoe werkt het strafrecht in Nederland?

Als gastspreker komt bij dit onderwerp een ex-crimineel een gastles geven.

Parlementaire democratie: Hoe werkt democratie in de praktijk? Wat is bijvoorbeeld de taak van de koningin en hoeveel macht heeft de premier? Ook gaat het om de ideeën en standpunten van de verschillende politieke partijen zodat je uiteindelijk zelf in staat bent om een eigen politieke keuze te maken.

In verband met dit onderwerp brengen we een bezoek aan de Tweede Kamer in Den Haag.

De pluriforme samenleving: in Nederland wonen mensen met verschillende achtergronden samen. Vaak wordt gesproken over de 'multiculturele samenleving'. Aan de orde komen bijvoorbeeld het ontstaan van de pluriforme samenleving, de verschillen tussen de culturen, de meningen van politieke partijen over de pluriforme samenleving en de verschillende visies die je hierop kunt hebben.

Verzorgingsstaat: Nederland is een verzorgingsstaat: iedereen toegang heeft tot bijvoorbeeld

onderwijs of gezondheidszorg. Als je ziek of werkloos bent, heb je recht op een uitkering. Maar hoe is dit ontstaan? Waarom staat de verzorgingsstaat steeds meer ter discussie? Hoe zit het met armoede in Nederland? Hoe groot is de ongelijkheid in de maatschappij? Wat is je eigen mening hierover.

natuurkunde

havo

De natuurkunde in ons dagelijks leven is de basis voor de leerstof in de vierde en vijfde klas. Zo komen in de natuurkundeonderwerpen en toepassingen ervan aan de orde zoals de elektrische huisinstallatie, lenzen, krachten en hefboven, technisch ontwerpen, muziek, brandstofverbruik, automatisering, straling, beweging in de sport. Achter deze onderwerpen ligt de wat meer abstracte wereld van formules en wetmatigheden in de natuurkunde. Het vak leunt daarom vanaf het begin vrij zwaar op wiskundige vaardigheden. Dat is nieuw ten opzichte van de onderbouw. Natuurkunde als vak vereist naast een gezonde dosis nieuwsgierigheid ook inzicht in de 'materie'. En waar je het wel eens even moeilijk zult hebben met het tempo of met de leerstof, heb je doorzettingsvermogen nodig.

Je oefent ook met onderzoeksvaardigheden: kleinere practica en presentaties in de vierde en een praktische opdracht in 5 havo. Meestal voer je het onderzoek in tweetallen uit. Trouwens, ook op het gebied van probleemoplossingen (opgaven maken) is samenwerken onvermijdelijk!

Je zult ook regelmatig thuis of in de les de computer gebruiken om de leerstof beter te begrijpen, en om gegevens te meten en te verwerken (het programma Coach).

Wil je meer weten over natuurkundige onderwerpen? Kijk op www.natuurkunde.nl of www.kennislink.nl. Het vak heeft een schoolexamen en wordt afgesloten met een centraal schriftelijk examen. Vervolgopleidingen liggen op het terrein van de techniek, de sport en de medische wereld.

Nederlands

havo

Het vak Nederlands bestaat uit twee onderdelen: taalvaardigheid en letterkunde. Het taalonderwijs besteedt aandacht aan de vier belangrijke aspecten van ons taalgebruik: lezen, luisteren, schrijven en spreken. Bij de eerste twee onderdelen ben je bezig met het analyseren van het taalgebruik van anderen, bij de laatste twee met dat van jezelf.

Wanneer je werkt aan lezen en luisteren, leer je welke verschillende soorten teksten er bestaan, hoe teksten zijn opgebouwd, welk doel een schrijver of spreker met zijn tekst nastreeft en hoe hij probeert in te spelen op het publiek dat hij wil bereiken. Veel aandacht gaat ook uit naar het leren onderscheiden en beoordelen van de argumenten die hij gebruikt.

Bij de onderdelen schrijven en spreken gebruik je zelf actief je taal en ga je de kennis toepassen die je bij lezen en luisteren verworven hebt. Daarbij moet je je bovendien bezighouden met het zoeken naar documentatie, het opzetten van een goede argumentatie en het correct formuleren en spellen.

Omdat het bij taalvaardigheid alleen maar om vaardigheden draait, oefen je veel. Je werkt met behulp van de methode Kern aan teksten met opdrachten, maakt samenvattingen, voert allerlei schrijfopdrachten uit, houdt voordrachten en debatten en luistert naar die van je klasgenoten.

Bij het onderdeel letterkunde lees je moderne verhalen, romans en gedichten. De bedoeling is dat je deze teksten ook als literaire en culturele uitingen leert beoordelen. Daarvoor moet je nadenken over de verschillende literatuursoorten die er zijn, en over de literaire technieken die schrijvers gebruiken (literaire begrippen en stijlfiguren). Verder maak je bij letterkunde kennis met de

Nederlandse literatuur uit vroegere tijden. Je leert deze bovendien te plaatsen in de tijd waarin die ontstaan is. Voor Nederlands lees je acht literaire werken

scheikunde

havo

Goed om je heen kijken en het verhaal ontdekken achter wat je ziet: dat is wat je doet bij natuurkunde, scheikunde en biologie. Deze vakken worden dan ook wel de natuurwetenschappen genoemd.

Bij natuurwetenschappen wil je uitzoeken hoe de wereld om je heen, de natuur dus, in elkaar zit. Dat loopt van de grootste sterren en planeten tot de kleinste bacteriën. Je wilt dat niet alleen weten uit nieuwsgierigheid, maar ook omdat je met wat je ontdekt weer nieuwe oplossingen kunt bedenken.

Bij scheikunde houden we ons vooral bezig met stoffen en hun eigenschappen. Kijk eens om je heen en probeer te ontdekken welke dingen er niet zouden zijn zonder de scheikunde: Je verzorgingsproducten, je telefoon, je eten, je kleding, medicijnen, vervoer en ga zo maar door. Met wat overblijft, zouden we nog in het stenen tijdperk leven.

Om achter de eigenschappen van stoffen te komen doe je experimenten; daarna verklaren we de ontdekte eigenschappen theoretisch. Dat wordt in de bovenbouw een weer een stukje moeilijker dan je tot nu toe gewend bent.

Onderwerpen die je tegen gaat komen in de bovenbouw zijn: atoombouw, zouten, koolstofverbindingen, water, zuren en basen, redoxreacties, voedsel, polymeren en industriële chemie. Hieraan zie je al dat scheikunde heel wat raakvlakken heeft met natuurkunde (atoombouw) en biologie (voedsel en polymeren).

Deze raakvlakken zie je ook terug in de beroepen waar scheikunde voor nodig is: van milieu-inspecteur die onze leefomgeving bewaakt, tot farmacoloog die nieuwe geneesmiddelen ontwikkelt, of een materiaalkundige die betrokken is bij het ontwerpen van nieuwe chips voor de micro-elektronica.

Scheikunde wordt afgesloten met een schoolexamen en een centraal schriftelijk examen. Onderdeel van het schoolexamen is zelf-onderzoek-doen.

wiskunde a

havo

Wiskunde is een veelzijdig vak met voor elke leerling wat wils. **Wiskunde a** is de wiskunde die zich richt op twee gebieden: economische gebeurtenissen en onderzoek doen. Zo kun je bijvoorbeeld een formule opstellen voor de verkoop van schoenen bij een bepaalde prijs en kun je bepalen wanneer je het meest verdient. Voor onderzoek doen leer je ook omgaan met grote hoeveelheden gegevens (statistiek) en met kansrekening. Je kunt bijvoorbeeld uitrekenen hoe groot de kans is dat je 30 gram te veel inhoud krijgt als je een blik sperziebonen koopt waar 1000 gram bonen in hoort te zitten. Bij wiskunde a mag je vaak je rekenmachine gebruiken. Er is ook een centraal schriftelijk examen.

7.Keuzeformulier havo

Naam:

Handtekening leerling:

Handtekening ouder:

Gemeenschappelijk deel
Nederlands en Engels (examenvakken) Ckv, lichamelijke opvoeding en maatschappijleer

Profiel			
☐ C&M	☐ E&M	☐ N&G	☐ N&T
geschiedenis	geschiedenis	biologie	biologie
aardrijkskunde	economie	scheikunde	scheikunde
Kies 1 vak	Kies 1 vak	Kies 1 vak	natuurkunde
☐ Frans	☐ wiskunde A	☐ wiskunde A	wiskunde B
☐ Duits	☐ wiskunde B	☐ wiskunde B	

Kies 1 profielkeuzevak	Kies 1 profielkeuzevak	Kies 1 profielkeuzevak	Niet van toepassing
☐ Frans	☐ Frans	☐ natuurkunde	
☐ Duits	☐ Duits	☐ aardrijkskunde	
☐ Kunst (alg + drama)	☐ aardrijkskunde		
☐ Kunst (alg + bv)	☐ bedrijfseconomie		

Kies 1 keuze examenvak	Kies 1 keuze examenvak	Kies 1 keuze examenvak	Kies 1 keuze examenvak
☐ Frans	☐ Frans	☐ aardrijkskunde	☐ aardrijkskunde
☐ Duits	☐ Duits	☐ kunst (alg + drama)	☐ kunst (alg + drama)
☐ kunst (alg + drama)	☐ kunst (alg + drama)	☐ kunst (alg + bv)	☐ kunst (alg + bv)
☐ kunst (alg + bv)	☐ kunst (alg + bv)	☐ bsm	☐ bsm
☐ bsm	☐ bsm	☐ economie	☐ economie
☐ wiskunde A	☐ aardrijkskunde	☐ bedrijfseconomie	☐ bedrijfseconomie
	☐ bedrijfseconomie	☐ natuurkunde	

Kies 1 extra vak	Kies 1 extra vak	Kies 1 extra vak	Kies 1 extra vak
☐ geen	☐ geen	☐ geen	☐ geen
☐ Het keuze examenvak:	☐ Het keuze examenvak:	☐ Het keuze examenvak:	☐ Het keuze examenvak:
		☐ Duits	☐ Duits
		☐ Frans	☐ Frans

Ik wil de doorstroom van 5 havo naar 5 vwo open houden	
☐ Ja	☐ Nee

Ik wil TTO blijven volgen (alleen mogelijk indien TTO voldoende is afgerond)	
☐ Ja	☐ Nee

- Kies een vak maximaal één keer binnen je vakkenpakket.
- Kies maximaal één van de kunstvakken of bsm.
- Als extra vak kunnen uitsluitend vakken worden gekozen die binnen het profiel zijn aangeboden.
- Als extra vak worden alleen Duits, Frans of een vervangend vak bij dyslexie automatisch toegekend als die nodig zijn voor de doorstroom naar het vwo. Gaat het niet om een doorstroom dan is er geen garantie en wordt het vak, als het past binnen het rooster en in de klas, pas na de tweede week van het nieuwe schooljaar ingeroosterd.
- Let op de deadlines voor het aanvragen van vakwisselingen in 3 havo (garantie) en 4 havo (geen garantie).

8. Adviesformulier voor 4 havo op Het Schoter

Naam:

Examenvakken mavo:

Vak	Paraaf docent	Kan 4 havoniveau aan (o, m, v, g)	Beschikt over de juiste werkhouding en vertoont het juiste gedrag (o, m, v, g)	Advies voor 4 havo (ja, nee)
Ne				
En				

Algemeen advies vanuit de afleverende school:

--

Handtekening decaan: